

*100-річному Ювілею
Гідрометеорологічної Служби
України присвячується*

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ДРУГОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНОГО З'ЇЗДУ

Одеса, Україна

7-9 жовтня 2021 року

Український
гідрометеорологічний центр

Український
гідрометеорологічний
інститут

Гідрометеорологічний центр
Чорного та Азовського морів

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ АГРОКЛІМАТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛОДІВНИЦТВА І ВИНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ

¹Ляшенко Г.В., д.геогр.н., професор, ²Данілова Н.В., к. геогр.н.,
²Толмачова А.В., к.геогр.н.

¹*Національний науковий центр «Інститут виноградарства
і виноробства ім. В.Є.Таїрова,*

²*Одеський державний екологічний університет*

В Україні в аграрній галузі значна увага традиційно приділяється плодівництву і виноградарству, відомості про які зустрічаються ще в античній літературі. Причому в країні вирощують як теплолюбну, так і холодостійку групу плодових та різні за вимогами до режиму температур сорти винограду. В останні роки аграрії - аматори, а іноді, й спеціалісти агрохолдингів, стверджують про можливість вирощування винограду та плодових субтропічної й тропічної групи в західних і північних районах країни. Проте, як свідчать результати останніх 10-15 років, за винятком застосування технології вирощування цієї групи культур в оранжереях і тепличних комплексах та спеціальних технологічних прийомів, такі спроби закінчуються значними збитками. Через 2-4 роки після закладання плодових і виноградних плантацій у зв'язку із проявом несприятливих агрометеорологічних умов впродовж вегетації відзначається втрата врожаю цих культур в поточному й наступному році або через значні пошкодження взимку деревини і багаторічної лози відзначається зрідження плантацій.

У цьому сенсі важливо відмітити, що ще в 60-70 роки минулого століття для обґрунтування розміщення сільськогосподарських галузей, особливо плодівництва і виноградарства, об'єктом яких є багаторічні насадження, необхідна детальна оцінки агрокліматичних ресурсів і лімітуючих агрокліматичних факторів.

Методологія агрокліматичного забезпечення плодівництва і виноградарства базується на знанні біології й фізіології рослин, насамперед, вимог культур до умов середовища – світла, тепла і вологи, за якими була виконана класифікація усіх рослин на групи. За вимогами до світла рослини поділяють на рослини короткого, довгого і нейтрального дня. За вимогами до тепла вони поділяються на групи теплолюбні й холодостійкі, морозостійкі й нестійкі до морозів взимку та стійкі й нестійкі до заморозків, а за відношенням до вологи – вологовимогливі й посухостійкі. Тому для агрокліматичного обґрунтування розміщення плодових і винограду необхідна детальна оцінка агрокліматичних ресурсів і лімітуючих агрокліматичних факторів. Вона охоплює оцінку режиму освітлення, термічного режиму і режиму зволоження, які відзначаються на конкретній території. При цьому важливо визначати ці режими не тільки в теплий

період, а впродовж усього року, так як період онтогенезу цих культур охоплює періоди активної вегетації, закалювання рослин восени, зимового спокою й початку вегетації весною, коли велике значення мають навіть незначні відхилення температур від певного їх діапазону.

Агрокліматичне забезпечення плодівництва і виноградарства має певні відмінності від агрокліматичного забезпечення галузі польових культур, яка включає переважно однорічні зернобобові й овочеві культури. Завдання агрокліматичного забезпечення полеводства полягає у визначенні середніх багаторічних та екстремальних величин агрокліматичних ресурсів стосовно вимог конкретних груп культур до світла, тепла і вологи з подальшим коректуванням агротехнічних заходів вирощування культур за прогнозами погоди і агрометеорологічними прогнозами.

Рентабельність плодівництва й виноградарства як галузі багаторічних культур визначається довговічністю насаджень – переважно до 25 – 30 років, тому необхідна більш детальна характеристика агрокліматичних ресурсів і, особливо, лімітуючих агрокліматичних факторів. Зважаючи на значну різницю у вимогах різних порід плодових і сортів винограду до умов освітлення, термічного режиму та теплових ресурсів, режиму зволоження впродовж періоду онтогенезу, агрокліматичне забезпечення цих галузей спрямоване на підготовку спеціалізованої агрокліматичної інформації стосовно до конкретної групи культур.

Особлива увага надається інформації, що характеризує термічний режим повітря до висоти 100см і ґрунту до глибини 100см в зимовий, весняний і осінній періоди, відносної вологості повітря весною-восени, а також величини запасів продуктивної вологи у шарі ґрунту до 100см весною: середні багаторічні величини у декадному розрізі та імовірнісні характеристики на рівні 10-20%, що вимагає виконання додаткових розрахунків, в тому числі з врахуванням типу і гранулометричного складу.

Важливе значення надається оцінці ризиків пошкодження плодових і винограду взимку морозами та весною і восени заморозками, яка характеризується умовною ймовірністю співпадання критичної температури пошкодження окремих органів рослини, які розміщені на певній висоті і температури повітря на цій висоті.

В поточний період агрокліматичне забезпечення галузі в змозі надавати інформацію про забезпечену агрокліматичними ресурсами, насамперед ресурсами світла, тепла і вологи, врожайність культур. Це максимально і реально можлива врожайність, за умови дотримання технології їх вирощування. Особливо треба відзначити можливість визначення просторової мінливості показників агрокліматичних ресурсів під впливом неоднорідностей підстильної поверхні – елементів рельєфу, ґрунтового покриву і близькості до водойм різного розміру. Ця інформація має велике значення, так як більшість плодових і виноградних плантацій розміщується саме на таких ділянках землі.